



MAGYAR DISZÍTMÉNY.
Tervezte Eisert Margit.

A PÁRISI KIÁLLÍTÁSRÓL.

Az az elhatározás, hogy ezúttal az 1900. évben Párisban rendezett nemzetközi kiállításon Magyarország hivatalosan is résztvesz, azaz, hogy a törvényhozás fölhatalmazta a kormányt arra, mikép az ország részéről ebben a nemzetközi kiállításon a résztvenni szándékozók támogatásban és vezetésben részesüljenek: mintegy kötelességgé teszi mindnyájunknak, hogy kiki a maga körében gondolkozzék a felett, miképen lehet és kell részvételünket legjobban és legillőbben létrehozni és mit kell tennünk a végből, hogy Párisban a nemzetközi versenyben helyt álljunk.

Ebből a szempontból nem lehet eléggé gyakran és ismételten fölvetni azt a kérdést, ki és mit állítson ki a nemzetközi nagy versenyben. És ha abban a körben, melynek ezek a lapok szánvák, teszszük a kiállítást megbeszélésünk tárgyává, mintegy önkéntelenül elénkbe tódul az a kérdés, mit keres a magyar iparművészet Párisban? Szabad-e nekünk, a kik a művészeti ipar ápolásában még csak a kezdet kezdetén állunk, oda, a hol százados fejlődés, kedvező anyagi helyzet, a nemzet összes törekvései világra szóló és a világot domináló iparművészetet teremtett, — a hol a nép vérében a szép iránti érzés, száz meg száz nemzeti intézmény által meghonosult, — ahová a világ minden részéről az iparművészetre vágyók zarándokolni járnak: szabad-e nekünk oda ipartárgyainkkal pályáznunk? Nem merészség-e még csak a gondolat is, hogy mi zsenge művészeti iparunkkal Párisba készülődjünk?!

Ez az első kérdés, melynek megfejtése magában foglalja a további teendőök egész programját. Nem-mel e kérdésre nem felelhetünk, még pedig azért, mert első sorban is bármily gyöngék legyenek is az iparművészeti törekvések, tagadni nem lehet, hogy van már számos iparágunkban több-kevesebb jelensége

a művészeti iránynak, sőt vannak egyes specialitásaink, melyek bátran mérkőzhetnek a világ bármely nemzetének iparművészeti hasonló ágával. Van már egy-egy aranyművesünk, a ki ízlés dolgában a régi híres mesterekkel kiállhat a küzdő térre; a vasművesség körében nem egy iparosunk tűnik ki művésziesen kovácsolt remekművek készítésével; majolika díszedényeink kiváló készítője, Zsolnay, pedig családjában bírja épúgy, mint az egykori híres mesterek azt a művészeti törzset, mely folyvást gondoskodik újabb alakok és formákról, melyekkel a műélvezetekre vágyó közönséget meglepje. És habár az iparművészet terén a szomszéd nyugati nemzetekhez képest nem is állunk egyenlő magasságban az iparosok számát illetőleg, minőségre nézve van egy-egy kiváló iparosunk, a ki művészszámba megy és a kit rejtegetnünk nem szabad.

De kimehetünk és ki kell mennünk Párisba iparművészeti tárgyakkal azért is, mert a nemzetközi kiállítás versenyt nyit nemcsak és nem kizárólag Franciaország készítményeivel. A kiállítás nemzetközi verseny; és ha egynehány nyugati ország a magyar iparművészettel szemben hatalmasabb és tekintélyesebb, hála Istennek, annyira már megerősödünk, hogy ízlés és művészeti kivitel tekintetében nem vagyunk többé az utolsók között. Kiállhatunk művészeti ipartárgyainkkal nemcsak, mert vannak egyes jeleseink, a kik bármely nemzet díszére válnának, de mert iparművészetünk egészében is már annyira fejlődött, hogy nemzetközi versenynél számba vehető.

És végül nem szabad mellőzni azt, hogy iparművészeti szempontból nagy jelentőség jut épen nekünk a népies ízlés kitüntetésénél is. Nálunk a műveltség fejlődése még nem tette teljesen tönkre a nép eredeti és naiv jellegének használati tárgyakon való alkalmazását. A házi ipari tárgyak részint eredeti ősalakjukban, részint a tanulmány és ízlés által nemesítve, nagy mennyiségben rendelkezésünkre állnak. Az iparművészeti iránynak ezen ágazatával pedig bátran síkra szállhatunk bárhol és bárkivel; magában Párisban és a francia iparművészet remekei között is ez a különlegességünk mindenestre méltatást, sőt esetleges utánzást vagy nemesített folytatást fog találni. Ezzel és a rajta fejlődött iparművészeti tárgyakkal bátran kimehetünk bármely kiállításra.

Ha így tisztában vagyunk az iránt, hogy iparművészeti tárgyakkal kimehetünk és ki kell mennünk Párisba az 1900. évi nemzetközi kiállításra, meg kell beszélünk még azt is, minő szempontok vezessenek bennünket akkor, mikor a kiállítandó tárgyak iránt határozunk.

E részben országos és egyéni szempontokat kell figyelembe vennünk.

Az országos szempont megkívánja, hogy iparművészetünkről lehető teljes képet adjunk; a kormány, illetőleg az általa kirendelt bizottságnak főadata tehát azokat a kiváló iparosokat, a kik számot tesznek, alkalmas módon megnyerni, hogy méltó tárgyakkal abban a kiállításban résztvegyenek és hogy iparművészeti csoportunk a szegénység vagy csekélység jellegében ne szenvedjen. Ha valahol, úgy e téren kellő időben meg kell kezdeni az erélyes ösztönzést, mert jó és szép iparművészeti tárgyakat máról holnapra megalkotni nem lehet, itt hosszabb idő kell nemcsak a tervezéshez, de legtöbbször a kivitelhez, és a gondos mesteri munka sehol sem követeli jobban, mint itt a kellő időt; mert sehol sem játszik a munkához való kedv és hajlam oly nagy szerepet, mint épen az iparművé-

szeti tárgyak készítésénél. Az országos szempont megköveteli, hogy kiváló tárgyakkal is szerepeljünk; kiváló tárgyak az iparművészet körében nagy költségekbe is kerülnek és alig lehet követelni azt, hogy iparosaink efféle tárgyakat saját kockázatukra és arra a veszélyre készítsék, hogy kiállított tárgyuk esetleg éveken át eladatlanul maradjon és az idő által értékében veszítsen. Ép ezért az országos szempont követeli, hogy a kiállítás vezetői nagy és dúsgazdag főuraink, pénzes hatalmasságaink, nagy intézeteink, főpapjaink körében esetleg országos építkezések számára is jó eleve megbízásokat adjanak ily műtárgyak készítésére, még pedig azzal a meghatározott kikötéssel, hogy a műtárgy a párisi kiállításon a nemzetközi versenyben résztvegyen. Ugyancsak országos szempont követeli, hogy népies ipartárgyaink, amennyiben művészeti irányzattal és becsesl bírnak, rendszeres gyűjtés tárgyát képezzék és egyúttal komoly megfontolás és megfigyelés tárgyává tétessék az a cél is, hogy ezek a népies kiállítási tárgyak a művelt modern korszak iparművészeti irányában mily szereplésre alkalmasak. Varrottasaink, korsóink, kulacsaink magyar motivumokkal egymagukban bizarr vagy ízléses formájuk miatt talán föltűnhetnek, de ha számukra a dekoratív ipar körében alkalmas helyet nem találunk, kuriozitásnál egyéb jelentőségre nem jutnak.

Országos szempontból tehát egy egész tanulmány és rendszeres tervezésre van szükségünk, melyet nem lehet elég jókor megkezdeni, s mely naponkint folytonos munkát és tanulmányt követel.

Az országos szempont mellett az iparos egyéni szempontjait is érvényre kell juttatni, ha az egyéni szempontok bármily fontosak legyenek is, az illető iparosra nézve csak akkor vehetők figyelembe, ha az országos szempontnak megfelelnek, illetőleg vele nem ellenkeznek. Nem szabad megtűrni, hogy egyéni követelések vagy érdekek által az országos szempont megzavartassék és az országos cél kockáztassék. Az iparművészet terén talán legjobban meg lehet közelíteni azt, hogy a kiállító egyéni érdeke megfeleljen az ország érdekének.

Az egyes iparos egyéni célja egy kiállításnál ugyanis kettős lehet; egyrészt óhajtja, hogy kiállított tárgyai a nemzetközi versenyben kellő méltatást nyerjenek, vagy kiállítási műszóval kifejezve, hogy a jury tárgyait a lehető legnagyobb kitüntetésben részesítse; de ezen kívül legtöbb vagy legalább sok kiállító azon van, hogy kiállított tárgya útján újabb piacokat és kelendősségi alkalmatosságot keressen. Mindakét cél iparművészeti tárgyaknál és főképp a párisi kiállítás alkalmával csak akkor érhető el, ha a kiállítandó tárgy kiállításánál és kidolgozásánál fogva tényleg számottevő. Egyéni célját tehát a hazai iparos iparművészeti tárgyaival csak akkor fogja elérni, ha oly tárgyakat állít ki, a melyek igazán művészeti szempontból beválnak. E részben pedig hazai iparosaink talán igazán előnyös helyzetben is vannak. A lefolyt két évtized alatt elég szorgalmasan gyűjtöttük össze az egész országban népies iparunk számos iparágakban rajzosan megjelenő tárgyait; eléggé foglalkoztunk ezen dekoratív kincsnek a gyakorlati élet különböző ágaira való alkalmaztatásával, sőt a felfedezett népies alakoknak tudományos és rendszeres fejlesztésével is. A magyar stilszerű dekorációk felhasználása iparosainknak oly előnyt nyújt, melylyel szemben más nemzetek alig vagy csak sokkal korlátozottabb mértékben rendelkeznek; ez iparosaink kiállítandó

tárgyainak oly speciális jelleget nyujthat, mely egyéni érdekeit a legnagyobb mértékben előmozdíthatja.

Ily körülmények közt bátran neki indulhatunk az 1900-ban rendezendő párisi kiállításnak; iparművészeti tárgyaink nem lesznek utolsó helyen; haladtunk már annyira, hogy más népekkel kiálljunk a versenyre; sőt ha kellő előkészültséggel és gonddal megyünk a cél felé, feltűnést is kelthetünk. Rendszeres, gondos és állandó tevékenység és helyes vezetés mindenekelőtt szükséges, mert a nélkül, különösen az iparművészet terén, szép kiállítás lehetetlen.

Matlekovics Sándor.



RÉSZLET MAGYAR KARTONNYOMÁSRÓL. (XVIII. század.)